

АНОТАЦІЯ

Науменко Ю.В. *Формування стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємств в контексті відновлення економіки України.* – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки. – Національний університет «Одеська політехніка» МОН України, Одеса, 2026.

У дисертації розроблено та обґрунтовано теоретико – методичні положення щодо формування стратегії забезпечення конкурентоспроможності в контексті відновлення економіки.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, вказано її зв'язок з науковими темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи. визначено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів. наведено дані щодо апробації результатів і публікацій.

Обґрунтовано, що *актуальність* формування стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємств обумовлена необхідністю формування дієвих механізмів та підходів, які б дозволяли швидко реагувати на швидкі зміни ринкових умов господарювання, враховували сучасні ускладнені вимоги функціонування на ринку, специфіку виробництва та реалізації продукції у певних сферах промисловості та дозволяли забезпечити стійкі конкурентні позиції підприємства на тривалий період часу.

У розділі 1 «Теоретичні засади формування стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємства» визначено сутність поняття, підходи до визначення та складові елементи конкурентоспроможності підприємства як індикатору ефективності управління, детально розглянуто методичні підходи до створення системи управління конкурентоспроможністю підприємства та визначення конкурентних

позицій, та проведено критичний аналіз методів формування конкурентної стратегії підприємства.

Уточнено сутність поняття *«конкурентоспроможність підприємства»*, як показника, що відображає ступінь досягнення ключових факторів успіху підприємства у порівнянні з підприємствами – конкурентами, які визначаються результативністю його діяльності за такими показниками як: рівень конкурентоспроможності продукції, стійкість ринкових позицій підприємства, довгостроковість конкурентних переваг, ефективність використання ресурсів, ступінь задоволення потреб споживачів.

Уточнено зміст конкурентної стратегії як функціональної складової загальної стратегії підприємства та визначено її ієрархічну структуру. Запропонований підхід дозволяє підвищити обґрунтованість вибору стратегічних альтернатив, забезпечити узгодженість рішень між рівнями управління та адаптивність підприємства до змін конкурентного середовища, що сприяє формуванню стійких конкурентних переваг.

Структуровано систему управління конкурентоспроможністю підприємства як цілісний механізм взаємодії керуючої, керованої та забезпечуючої підсистем, що функціонують під впливом зовнішнього середовища. Запропонований підхід забезпечує підвищення узгодженості управлінських рішень, адаптивності підприємства до змін ринкового середовища та ефективності використання ресурсів, що в сукупності сприяє формуванню і підтримці стійких конкурентних позицій у довгостроковій перспективі.

Встановлено системний взаємозв'язок між рівнем конкурентоспроможності підприємства та ефективністю управлінських рішень через деталізацію сфер їх впливу. Запропонований підхід забезпечує підвищення обґрунтованості та адресності управлінських рішень, дозволяє концентрувати управлінський вплив на ключових драйверах конкурентоспроможності та створює методичну основу для комплексного управління конкурентними перевагами підприємства. Доведено, що

результативність управління проявляється через узгоджений вплив на якість і ціну продукції, ринкові позиції, розвиток потенціалу, ефективність внутрішніх процесів та стратегічну спрямованість розвитку підприємства.

Проведено *аналіз та групування методів оцінки конкурентоспроможності підприємства та його конкурентної стратегії з виокремленням групи методів що базуються на оцінці конкурентних позицій підприємства. Узагальнено переваги та недоліки застосування методів оцінювання конкурентних позицій підприємства.*

Встановлено, що існуючі сучасні підходи до формування конкурентної стратегії характеризуються фрагментарністю, недостатньою узгодженістю між рівнями стратегічного управління та обмеженим урахуванням факторів маркетингового середовища, що знижує обґрунтованість стратегічних рішень. Запропонована модель забезпечує логічну узгодженість і послідовність стратегічного планування, враховує тип ринку, характеристики продукції та поведінку конкурентів, що сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень і зміцненню конкурентних позицій підприємства.

Сформульовано таку робочу гіпотезу дослідження: ефективність управлінських рішень підприємства прямо залежить від рівня його конкурентоспроможності, а інтегрований підхід до оцінки конкурентних позицій і застосування структурованої системи управління дозволяє підвищити стійкість ринкових позицій та результативність діяльності харчових підприємств.

У розділі 2 «Аналіз конкурентних позицій підприємств харчової промисловості» детально проаналізовано стан харчової галузі України та перспективи розвитку, проведено аналіз факторів впливу на розвиток підприємств харчової промисловості; оцінено рівень інтенсивності конкуренції на ринку харчової промисловості.

Досліджено *стан харчової промисловості* і тенденції виробництва продуктів харчування та встановлено, що частка харчової промисловості у структурі загальної промисловості демонструє поступове збільшення;

економіка харчового виробництва продемонструвала падіння в кризовий період та активне відновлення у 2023 році; динаміка розвитку підприємств харчової промисловості України навіть за складних умов воєнного часу галузь демонструє відносну стабільність; відбувається зростання капітальних інвестицій у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів; експорт та імпорт продуктів харчування демонструють відновлення, хоча імпорт зростає повільніше, збільшення частки експорту у загальному обсязі торгівлі свідчить про збільшення міжнародного попиту на українські харчові продукти.

Виявлено основні фактори, які найбільше впливають на конкурентоспроможність харчових підприємств. До них віднесено: цінові фактори (собівартість продукції, рівень цін, енерго- та ресурсомісткість); якісні характеристики продукції (безпечність, відповідність стандартам, споживчі властивості); ринкові позиції (частка ринку, рівень впізнаваності бренду, канали збуту); ресурсний потенціал (технологічний рівень виробництва, кадрове забезпечення, інноваційна активність); фактори зовнішнього середовища (державне регулювання, конкуренція в галузі, платоспроможний попит, логістичні умови), що дозволяє підприємствам пріоритизувати напрями розвитку, підвищити обґрунтованість стратегічних рішень і забезпечити ефективніше управління конкурентоспроможністю.

Показники інтенсивності конкуренції, які були розраховані для окремих ринків харчової продукції показали: низьку концентрацію ринку та високу конкуренцію між численними учасниками хлібопекарського ринку; показники інтенсивності конкуренції у кондитерській промисловості свідчать про домінування кількох великих компаній та високу фрагментованість серед дрібних виробників, наявність ознак монополізації; ринок молочної продукції низькоконцентрований, але структурований, характеризується високою конкуренцією серед лідерів; ринок ковбасних виробів є низькоконцентрованим, з відсутністю монопольного впливу, хоча кілька лідерів займають значну частку ринку; ринок соняшникової олії складається

з великої кількості дрібних і середніх гравців, а конкуренція є інтенсивною без явних монопольних позицій; для ринку соків характерна помірна концентрація, але висока конкуренція, ринок не є надто роздробленим, жоден гравець не домінує, а конкуренція залишається високою.

У процесі обґрунтування поетапного характеру дослідження конкурентних позицій підприємства уточнено зміст аналітичних процедур і систему показників оцінювання зовнішнього середовища, конкурентів і внутрішнього потенціалу підприємства. Запропонований підхід забезпечує системність і послідовність аналітичних процедур, підвищує обґрунтованість управлінських рішень і сприяє ефективному формуванню напрямів посилення ринкових позицій підприємства.

Отримані аналітичні висновки підтвердили робочу гіпотезу дослідження та слугували теоретико-методичною основою для розробки науково обґрунтованих положень і практичних рекомендацій, представлених у третьому розділі роботи.

У розділі 3 *«Напрямки удосконалення стратегії забезпечення конкурентоспроможності харчових підприємств»* було удосконалено методичний підхід щодо оцінювання конкурентоспроможності харчових підприємств, охарактеризовано державну політику у сфері формування конкурентного середовища підприємств харчової промисловості в контексті відновлення економіки України, запропоновано стратегію забезпечення конкурентоспроможності харчових підприємств.

Запропонований методичний підхід щодо інтегрально-індикативної оцінки конкурентоспроможності харчового підприємства забезпечує підвищення об'єктивності оцінювання конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості шляхом узгодження різнорідних показників у межах єдиної системи вимірювання та врахування галузевих особливостей їх функціонування. Це дозволяє обґрунтовано визначати рівень конкурентоспроможності та формувати управлінські рішення.

Сформульована *модель державного регулювання продовольчого ринку* як цілісна систему взаємопов'язаних функціональних компонентів (нормативно-правового, організаційно-інституційного, економічного, соціального та інформаційно-аналітичного), орієнтованих на забезпечення конкурентоспроможності, якості та безпечності продукції, її соціальної доступності та інтеграції у глобальний економічний простір. Обґрунтовано, що ефективність функціонування ринку в умовах відновлення економіки визначається збалансованою взаємодією механізмів саморегулювання та державного регулювання, а також потребує удосконалення нормативно-правового забезпечення і посилення контролю за дотриманням конкурентного законодавства.

Визначено *напрямки реалізації стратегії забезпечення конкурентоспроможності харчових підприємств*. Для хлібопекарських підприємств пропонується розширення асортименту за рахунок освоєння таких видів хлібів як дієтичні та спеціальні та *активізація комунікаційної політики* за рахунок більш активного використання цифрових технологій, особливу увагу рекомендовано приділити розвитку соціальних мереж для підвищення лояльності споживачів до конкретних торгових марок харчових продуктів та підвищенню впізнаваності окремих брендів.

Ключові слова: конкурентоспроможність, підприємство, управління, стратегія, відновлення економіки, система управління, конкурентна стратегія, методи оцінки, харчова галузь, фактори, конкурентні позиції, модель державного регулювання продовольчого ринку, інструменти.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Статті у фахових виданнях України

1. Науменко Ю.В. Теоретичні основи формування стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2024. № 5 (75). С. 59 – 67. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No5/59.pdf> (Дата звернення 25.12.2025) DOI: 10.15276/ETR.05.2024.7. DOI: 10.5281/zenodo.14111456. (Kam. B, Index Copernicus, Ulrich's Periodicals Directory, EBSCO Publishing, Google Scholar) (0,66 д.а.).
2. Науменко Ю.В. Конкурентоспроможність підприємств в контексті відновлення економіки України. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2024. № 4 (30). С. 68 – 76. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2024/No4/68.pdf>. (Дата звернення 25.12.2025) DOI: 10.15276/EJ.04.2024.8. DOI: 10.5281/zenodo.14553516 (Kam. B, Index Copernicus, Google Scholar) (0,75 д.а.).
3. Некрасова Л.А., Крупіца І.В., Шепелева О.В., Науменко Ю.В. Сучасний стан та аналіз конкурентоспроможності підприємств України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2025. Том 340 № 2. С. 629 – 635 URL: <https://heraldes.khmnpu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/1855/2648> (Дата звернення 25.12.2025) DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-101> (Kam. B, Index Copernicus) (0,50 д.а., особистий внесок здобувача: Сучасний стан та аналіз конкурентоспроможних аграрних та промислових підприємств України – 0,35 д.а.).
4. Науменко Ю.В. Стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств в контексті відновлення економіки України. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2025. № 1 (31). С. 53 – 61. – URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2025/No1/53.pdf>. (Дата звернення

25.12.2025) DOI: 10.15276/EJ.01.2025.5. DOI: 10.5281/zenodo.15162228. (Kam. B, Index Copernicus, Google Scholar) (0,68 д.а.).

5. Некрасова Л.А., Науменко Ю.В. Державна політика формування конкурентного середовища підприємств та стратегії забезпечення їх конкурентоспроможності в умовах відновлення економіки України. *Modeling the development of the economic systems*, 2025. (4). 234 – 242. URL: <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/710/719> (Дата звернення 25.12.2025) DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-18-29>. (Kam. B, Index Copernicus, Crossref, Google Scholar) (0,75 д.а., особистий внесок здобувача: розроблено системний підхід до аналізу взаємодії державної політики та стратегій підприємств і запропоновано модель формування сприятливого конкурентного середовища в умовах економічного відновлення та глобалізаційних викликів – 0,55 д.а.).

Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Науменко Ю.В. Напрями формування конкурентоспроможності підприємств. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики*: Матеріали дванадцятої міжнар. наук. – практ. конф. Одеса: ОНЕУ. 2023. С. 61 – 62. URL: <https://dspace.oneu.edu.ua/items/8d4e9456-d345-47e3-b6c8-0344e62e5f22> (Дата звернення 25.12.2025) (0,15 д.а.)

7. Науменко Ю.В., Черкасов Д.Ф. Формування стратегій соціально – економічного розвитку регіонів в умовах цифрових трансформацій. *Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття*. Матеріали XI міжнар. наук. – практ. конф., 17 – 18 жовтня 2023 р., Україна, м. Одеса, С. 567 – 569 URL: <https://ontu.edu.ua/download/konfi/2023/Collection-of-abstracts-ekonom-17-18-10-23-2.pdf> (Дата звернення 25.12.2025) (0,2 д.а., особистий внесок здобувача: визначення ролі цифрових трансформацій у формування стратегій розвитку регіонів – 0,1 д.а.)

8. Тетью А.Р., Науменко Ю.В. Сутність та характеристика

інвестицій для розвитку вітчизняної економіки. *Сучасні управлінські та соціально – економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління*: Матеріали міжнар. наук. – практ. конф., 10 листопада 2023 р., Україна, м. Одеса, С. 117 – 119 URL: https://economics.net.ua/files/science/admin_men/2023/tezy.pdf (Дата звернення 25.12.2025) (0,2 д.а., особистий внесок здобувача: визначення ролі інвестицій для розвитку вітчизняної економіки – 0,1 д.а.)

9. Науменко Ю.В. Формування стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємств в контексті відновлення економіки України. *Обліково – аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України (в умовах воєнного стану та поствоєнний період)*: Матеріали всеукраїнської наук. – практ. конф., 10 – 11 листопада 2023 р., Україна, м. Одеса, С. 173 – 175 URL: <https://economics.net.ua/files/science/oblik/2023/Tezy.pdf> (Дата звернення 25.12.2025) (0,15 д.а.)

10. Науменко Ю.В., Тетью А.П. Формування стратегії забезпечення конкурентоспроможності та механізмів активізації інвестування розвитку підприємств в контексті відновлення економіки України: досвід ЄС. *Стратегії та політики ЄС: інституційна структура та механізми реалізації*: Матеріали наук. – практ. конф., 21 – 22 березня 2024 р., Україна, м. Кривий Ріг, С. 269 – 272 URL: http://elibrary.donnue.edu.ua/2882/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F_2024_01.05.pdf (Дата звернення 25.12.2025) (0,22 д.а., особистий внесок здобувача: сформовано стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємств – 0,11 д.а.)

11. Науменко Ю.В. Сучасний стан конкурентоспроможності та стратегічного розвитку підприємства. *Забезпечення сталого розвитку економіки України в повоєнний період*: матеріали всеукраїнської наук. – практ. конф., 11 червня 2024 р., Україна, м. Запоріжжя. с. 32 – 35 URL: <https://fim.mdpu.org.ua/i-vseukrayinska-naukovo-praktychna-konferenciya-zabezpechennya-stalogo-rozvytku-ekonomiky-ukrayiny-v-povoyennyi>

– [period/](#) (Дата звернення 25.12.2025) (0,15 д.а.)

12. Науменко Ю.В. Іноземний досвід формування стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємства: підходи та практики. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики*: Матеріали тринадцятої міжнар. наук. – практ. конф., 13 вересня 2024 р., Україна, м. Одеса. С. 28 – 30 URL: <https://dspace.oneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d18714b1-7fec-41f4-a518-aa3b08da26d9/content> (Дата звернення 25.12.2025) (0,15 д.а.)

13. Науменко Ю.В. Обґрунтування комплексу теоретико – методичних положень щодо формування інструментарію стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємств в контексті відновлення економіки України. *Сучасні управлінські та соціально – економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління*: Матеріали міжнар. наук. – практ. конф., 14 листопада 2024 р., Україна, м. Одеса. С. 88 – 90. URL: https://economics.net.ua/files/science/admin_men/2024/tezy24.pdf (Дата звернення 25.12.2025) (0,15 д.а.).

14. Велєва А.М., Науменко Ю.В. Стратегії відновлення туризму в країнах ЄС *Розвиток туристичного бізнесу та рекреації: досвід, сучасні виклики та майбутні орієнтири*: Матеріали міжнар. наук. – практ. конф. молодих вчених та здобувачів вищої освіти, 16 – 17 квітня 2025 р., Україна, м. Одеса. С. 147 – 149 https://ontu.edu.ua/download/konfi/2025/Abstracts_development_tourism_business-25.pdf (Дата звернення 25.12.2025) (0,18 д.а., особистий внесок здобувача: дослідження соціально – економічних переваг та стратегій розвитку галузей – 0,09 д.а.)

15. Науменко Ю.В. Напрямки удосконалення стратегії забезпечення конкурентоспроможності харчових підприємств *Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств*: Матеріали міжнар. наук. – практ. конф., 05 – 06 червня 2025 р., Україна, м. Одеса. С. 129 – 131 https://economics.net.ua/files/science/form_ek_rozv/2025/tezy25.pdf (Дата звернення 25.12.2025) (0,15 д.а.).

SUMMARY

Naumenko Yu. V. *Formation of a Strategy for Ensuring Competitiveness of Enterprises in the Context of Ukraine's Economic Recovery*. – Qualification scientific work as a manuscript.

Thesis for the Philosophy Doctor degree in specialty 051 – Economics. – Odesa Polytechnic National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2026.

The dissertation develops and substantiates theoretical and methodological provisions on the formation of a strategy for ensuring competitiveness in the context of economic recovery.

The introduction substantiates the relevance of the dissertation topic, indicates its connection with scientific topics, formulates the goal, objectives, object, subject and methods. The scientific novelty and practical significance of the results obtained are determined. Data on the approbation of the results and publications are provided.

It is substantiated that *the relevance* of forming a strategy for ensuring the competitiveness of enterprises is due to the need to form operational mechanisms and approaches that would allow for a quick response to rapid changes in market conditions, take into account modern complex requirements for functioning in the market, the specifics of production and sales of products in certain areas of industry, and allow for the enterprise to maintain a stable competitive position for a long period of time.

Chapter 1 "Theoretical Principles of Forming a Strategy for Ensuring the Competitiveness of an Enterprise" defines the essence of the concept, approaches to defining and components of the competitiveness of an enterprise as an indicator of management effectiveness, examines in detail methodological approaches to creating a system for managing the competitiveness of an enterprise and determining competitive positions, and conducts a critical analysis of methods for forming an enterprise's competitive strategy.

The essence of the concept of *enterprise competitiveness* has been clarified as an indicator reflecting the degree of achievement of the enterprise's key success factors in comparison with competing enterprises, which are determined by its performance in such areas as: product competitiveness, stability of market positions, sustainability of competitive advantages, efficiency of resource utilization, and the level of customer satisfaction.

The content of a *competitive strategy* has been refined as a functional component of the overall enterprise strategy, and its hierarchical structure has been defined. The proposed approach allows for a more substantiated selection of strategic alternatives, ensures coherence of decisions across management levels, and enhances the enterprise's adaptability to changes in the competitive environment, thereby contributing to the formation of sustainable competitive advantages.

The *enterprise competitiveness management system* has been structured as an integrated mechanism of interaction between managing, managed, and supporting subsystems functioning under the influence of the external environment. This approach improves the consistency of managerial decisions, the adaptability of the enterprise to changes in the market environment, and the efficiency of resource utilization, collectively promoting the formation and maintenance of sustainable competitive positions in the long term.

A systematic interrelation between the level of enterprise competitiveness and the effectiveness of managerial decisions has been established through a detailed delineation of their spheres of influence. The proposed approach increases the rationale and precision of managerial decisions, focuses management efforts on key drivers of competitiveness, and provides a methodological basis for comprehensive management of the enterprise's competitive advantages. It has been demonstrated that the effectiveness of management is manifested through coordinated influence on product quality and pricing, market positions, capacity development, efficiency of internal processes, and strategic orientation of enterprise development.

An analysis and grouping of methods for assessing enterprise competitiveness and its competitive strategy have been conducted, highlighting a group of methods based on the evaluation of enterprise competitive positions. The advantages and limitations of methods for assessing competitive positions have been summarized.

It has been established that existing modern approaches to forming a competitive strategy are characterized by fragmentation, insufficient coherence across levels of strategic management, and limited consideration of marketing environment factors, which reduces the validity of strategic decisions. The proposed model ensures logical consistency and sequential strategic planning, taking into account market type, product characteristics, and competitor behavior, thereby enhancing the substantiation of managerial decisions and strengthening the enterprise's competitive positions.

The following working hypothesis of the study has been formulated: the effectiveness of enterprise managerial decisions directly depends on the level of its competitiveness, while an integrated approach to assessing competitive positions and the application of a structured management system enable the strengthening of market position stability and the improvement of the performance of food enterprises.

Chapter 2 “Analysis of the competitive positions of food industry enterprises” provides a detailed analysis of the state of the food industry of Ukraine and its development prospects, an analysis of the factors influencing the development of food industry enterprises; the level of competition intensity in the food industry market is assessed.

The state of the food industry and trends in food production have been investigated, revealing that the share of the food industry in the overall industrial structure is gradually increasing; the food production economy experienced a decline during the crisis period and demonstrated active recovery in 2023; the development dynamics of Ukrainian food industry enterprises show relative stability even under the challenging conditions of wartime; capital investments in

the production of food products, beverages, and tobacco products are increasing. Export and import of food products are recovering, although imports are growing more slowly, while the rising share of exports in total trade indicates an increase in international demand for Ukrainian food products.

The main factors most affecting the competitiveness of food enterprises have been identified. These include: price factors (production costs, price levels, energy and resource intensity); product quality characteristics (safety, compliance with standards, consumer properties); market positions (market share, brand recognition, distribution channels); resource potential (technological level of production, workforce capacity, innovation activity); and external environment factors (government regulation, industry competition, solvent demand, logistics conditions). Identification of these factors allows enterprises to prioritize development directions, increase the substantiation of strategic decisions, and ensure more effective competitiveness management.

Indicators of competition intensity calculated for specific food markets showed the following: low market concentration and high competition among numerous participants in the bakery market; in the confectionery industry, a few large companies dominate while small producers remain highly fragmented, showing signs of monopolization; the dairy products market is low-concentrated but structured, with high competition among market leaders; the sausage products market is low-concentrated with no monopoly influence, although several leaders hold a significant market share; the sunflower oil market consists of numerous small and medium players, with intensive competition and no clear monopoly positions; the juice market demonstrates moderate concentration but high competition, with no dominant player and a relatively balanced market structure.

In the process of justifying the phased approach to studying enterprise competitive positions, the content of analytical procedures and the system of indicators for assessing the external environment, competitors, and internal potential of the enterprise have been refined. The proposed approach ensures systematic and sequential analytical procedures, increases the substantiation of

managerial decisions, and contributes to the effective formation of strategies to strengthen the enterprise's market positions.

The obtained analytical conclusions confirmed the working hypothesis of the study and served as a theoretical and methodological basis for the development of scientifically substantiated provisions and practical recommendations presented in Chapter 3 of the research.

Chapter 3 "Directions for improving the strategy for ensuring the competitiveness of food enterprises", the methodological approach to assessing the competitiveness of food enterprises was improved, the state policy in the field of forming a competitive environment for food industry enterprises in the context of the recovery of the Ukrainian economy was characterized, and a strategy for ensuring the competitiveness of food enterprises was proposed.

The proposed methodological approach for the integral-indicative assessment of a food enterprise's competitiveness ensures increased objectivity in evaluating the competitiveness of food industry enterprises by harmonizing heterogeneous indicators within a unified measurement system and taking into account the sector-specific features of their operation. This allows for a well-founded determination of the level of competitiveness and the formulation of managerial decisions.

A model of state regulation of the food market has been formulated as an integrated system of interrelated functional components (legal and regulatory, organizational-institutional, economic, social, and information-analytical), aimed at ensuring competitiveness, quality and safety of products, social accessibility, and integration into the global economic space. It is substantiated that the efficiency of market functioning under conditions of economic recovery is determined by a balanced interaction of self-regulation and state regulation mechanisms and requires improvement of the legal and regulatory framework and strengthened control over compliance with competition legislation.

Directions for implementing strategies to ensure the competitiveness of food enterprises have been identified. For bakery enterprises, it is proposed to expand

the product range by developing dietary and specialty bread types and to intensify communication policies through more active use of digital technologies. Special attention is recommended for the development of social media to enhance consumer loyalty to specific food brands and increase brand recognition.

Keywords: competitiveness, enterprise, management, strategy, economic recovery, management system, competitive strategy, evaluation methods, food industry, factors, competitive positions, model of state regulation of the food market, instruments.

LIST OF APPLICANT'S PUBLICATIONS

Articles in Professional Journals of Ukraine

1. Naumenko Yu.V. Theoretical Foundations for Formulating a Strategy to Ensure the Competitiveness of an Enterprise. *Economics: time realities. Scientific journal*. 2024. № 5 (75). P. 59 – 67. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No5/59.pdf> (Date of access: 25.12.2025) DOI: 10.15276/ETR.05.2024.7. DOI: 10.5281/zenodo.14111456. (Category B, Index Copernicus, Ulrich's Periodicals Directory, EBSCO Publishing, Google Scholar) (0,66 printed sheet).
2. Naumenko Yu.V. The Competitiveness of Enterprises in the Context of Ukraine's Economic Recovery. *Economic journal Odesa polytechnic university*. 2024. № 4 (30). P. 68 – 76. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2024/No4/68.pdf>. (Date of access: 25.12.2025) DOI: 10.15276/EJ.04.2024.8. DOI: 10.5281/zenodo.14553516 (Category B, Index Copernicus, Google Scholar) (0,75 printed sheet).
3. Nekrasova, L.A., Krupitsa, I.V., Shepeleva, O.V., Naumenko, Yu.V. Current state and analysis of enterprise competitiveness in Ukraine. *Bulletin of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2025. Tom 340 № 2. C. 629 – 635 URL: <https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/1855/2648> (Date of access: 25.12.2025) DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-101> (Category B, Index Copernicus) (0,50 printed sheet personal contribution: Current state and analysis of competitive agricultural and industrial enterprises in Ukraine – 0,35 printed sheet).
4. Naumenko Yu.V. Strategies for enhancing enterprise competitiveness in the context of Ukraine's economic recovery. *Economic Journal of Odessa Polytechnic University*. 2025. № 1 (31). C. 53 – 61. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2025/No1/53.pdf>. (Date of access: 25.12.2025)

DOI: 10.15276/EJ.01.2025.5. DOI: 10.5281/zenodo.15162228. (*Category B, Index Copernicus, Google Scholar*) (0,68 printed sheet).

5. Nekrasova L.A., Naumenko Yu.V. State policy on shaping the competitive environment of enterprises and strategies for ensuring their competitiveness in the context of Ukraine's economic recovery. *Modeling the Development of Economic Systems*. 2025. № 4. pp. 234 – 242. URL: <https://mdes.khmnmu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/710/719> (Date of access: 25.12.2025) DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2025 – 18 – 29>. (*Category B, Index Copernicus, Crossref, Google Scholar*). (0,75 printed sheet personal contribution: development of a systemic approach to analysing the interaction between state policy and enterprise strategies and proposing a model for forming a favourable competitive environment in the context of economic recovery and globalisation challenges – 0,55 printed sheet)

Published works of approbation nature

6. Naumenko Yu.V. Directions of formation of competitiveness of enterprises. *Economics of enterprise: modern problems of theory and practice: Materials of the twelfth int. scientific – practical conf., September 8, 2023, Ukraine, Odesa*. Pp. 61 – 62 URL: <https://dspace.oneu.edu.ua/items/8d4e9456 – d345 – 47e3 – b6c8 – 0344e62e5f22> (Date of access: 25.12.2025) (0,15 printed sheet)

7. Naumenko Yu.V., Cherkasov D.F. Formation of strategies of socio – economic development of regions in conditions of digital transformations. *Economic and social aspects of development of Ukraine at the beginning of the 21st century: Proceedings of the 11th International Scientific and Practical Conference, October 17 – 18, 2023, Ukraine, Odesa*. Pp. 567 – 569. URL: <https://ontu.edu.ua/download/konfi/2023/Collection – of – abstracts – ekonom – 17 – 18 – 10 – 23 – 2.pdf> (Date of access: 25.12.2025) (0,2 printed sheet, personal

contribution of the applicant: determining the role of digital transformations in the formation of regional development strategies – 0,1 printed sheet)

8. Tetyu A.P., Naumenko Yu.V. The essence and characteristics of investments for the development of the domestic economy. *Modern managerial and socio – economic aspects of the development of the state, regions and business entities in the context of public administration transformation*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, November 10, 2023, Ukraine, Odesa. Pp. 117 – 119 URL: https://economics.net.ua/files/science/admin_men/2023/tezy.pdf (Date of access: 25.12.2025) (0,2 printed sheet, personal contribution of the applicant: determining the role of investments for the development of the domestic economy – 0,1 printed sheet)

9. Naumenko Yu.V. Formation of a strategy for ensuring the competitiveness of enterprises in the context of the restoration of the Ukrainian economy. *Accounting and analytical support for the innovative transformation of the Ukrainian economy (under martial law and the post – war period)*: Proceedings of the All – Ukrainian Scientific and Practical Conference, November 10 – 11, 2023, Ukraine, Odesa. Pp. 173 – 175 URL: <https://economics.net.ua/files/science/oblik/2023/Tezy.pdf> (Date of access: 25.12.2025) (0,15 printed sheet)

10. Naumenko Yu.V., Tetiu A.P. Formation of a strategy for ensuring competitiveness and mechanisms for activating investment in the development of enterprises in the context of the recovery of the Ukrainian economy: EU experience. *EU strategies and policies: institutional structure and implementation mechanisms*: Proceedings of the Scientific and Practical Conference, March 21 – 22, 2024, Ukraine, Kryvyi Rih. Pp. 269 – 272 http://elibrary.donnuet.edu.ua/2882/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F_2024_01.05.pdf (Date of access: 25.12.2025) (0,22 printed sheet, personal contribution of the

applicant: characteristics of mechanisms for activating investment in the development of enterprises – 0,11 printed sheet)

11. Naumenko Yu.V. Current state of competitiveness and strategic development of the enterprise. *Ensuring sustainable development of the economy of Ukraine in the post – war period*: Proceedings of the All – Ukrainian Scientific and Practical Conference, June 11, 2024, Ukraine, Zaporizhzhia. Pp. 32 – 35 URL: [https://fim.mdpu.org.ua/i – vseukrayinska – naukovo – praktychna – konferenciya – zabezpechennya – stalogo – rozvytku – ekonomiky – ukrayiny – v – povoyennyi – period/](https://fim.mdpu.org.ua/i-vseukrayinska-naukovo-praktychna-konferenciya-zabezpechennya-stalogo-rozvytku-ekonomiky-ukrayiny-v-povoyennyi-period/) (Date of access: 25.12.2025) (0,15 printed sheet)

12. Naumenko Yu.V. Foreign experience in forming a strategy for ensuring the competitiveness of enterprises: approaches and practices. *Enterprise economics: modern problems of theory and practice*: Proceedings of the 13th International Scientific and Practical Conference, September 13, 2024, Ukraine, Odesa. Pp. 28 – 30 URL: [https://dspace.oneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d18714b1 – 7fec – 41f4 – a518 – aa3b08da26d9/content](https://dspace.oneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d18714b1-7fec-41f4-a518-aa3b08da26d9/content) (Date of access: 25.12.2025) (0,15 printed sheet)

13. Naumenko Yu.V. Substantiation of a set of theoretical and methodological provisions on the formation of a toolkit for the strategy for ensuring the competitiveness of enterprises in the context of the recovery of the Ukrainian economy. *Modern managerial and socio – economic aspects of the development of the state, regions and business entities in the context of public administration transformation*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, November 14, 2024, Ukraine, Odesa. p. 88 – 90. URL: https://economics.net.ua/files/science/admin_men/2024/tezy24.pdf (Date of access: 25.12.2025) (0,15 printed sheet)

14. Vyeleva, A.M., Naumenko, Yu.V. Tourism recovery strategies in EU countries. *Development of tourism business and recreation: experience, modern challenges and future guidelines*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference of Young Scientists and Higher Education Applicants, April 16 – 17, 2025, Ukraine, Odesa. Pp. 147 – 149. URL:

https://ontu.edu.ua/download/konfi/2025/Abstracts_development_tourism_business_25.pdf (Date of access: 25.12.2025) (*0,18 printed sheet personal contribution: research into socio – economic benefits and sector development strategies – 0,09 printed sheet*).

15. Naumenko, Yu.V. Directions for improving the strategy of ensuring competitiveness of food enterprises. *Formation of the economic development potential of industrial enterprises: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference*, June 05 – 06, 2025, Ukraine, Odesa. Pp. 129 – 131. URL: https://economics.net.ua/files/science/form_ek_rozv/2025/tezy25.pdf (Date of access: 25.12.2025) (*0,15 printed sheet*).